

Lees maar, er staat niet wat er staat

Dusarduijn, Sonja

Published in:
Weekblad Fiscaal Recht

Publication date:
2019

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Dusarduijn, S. (2019). Lees maar, er staat niet wat er staat. *Weekblad Fiscaal Recht*, 2019(7314), 1-2. [255].

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright, please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

“Lees maar, er staat niet wat er staat”

(Martinus Nijhoff, 1934)

Sonja Dusarduijn, datum 09-12-2019

Datum

09-12-2019

Auteur

Sonja Dusarduijn¹

Auteursprofiel

S.M.H. Dusarduijn

Folio weergave

[Download gedrukte versie \(PDF\)](#)

JCDI

JCDI:ADS171657:1

Vakgebied(en)

Belastingrecht algemeen / Algemeen

Een paar weken geleden verscheen in het *Weekblad* de column van Peter Essers over de treurnis van lelijke belastingwetgeving. Die droefheid duikt ook op bij lelijke taal in het fiscale recht. De met rijmelarij vervulde maand december lijkt bij uitstek het moment om aandacht te vragen voor deze vorm van fiscale lelijkheid.

Aandacht voor taal in het fiscale recht is van wezenlijk belang voor het begrip van het recht door hen die door deze woorden worden gebonden. Maar taal kent ook valkuilen, woorden zijn immers wonderlijke wezens. Zo is het woord *wettenbundel* niet de bundel zelf. Eigenlijk refereert alleen het woord *woord* naar zichzelf, als een taalkundige selfie. Alle andere woorden zijn extrovert, ze verwijzen naar een beeld buiten hun letters. Die verbeeldende woorden zijn nodig om te kunnen communiceren. Alleen Queen Elisabeth vormt de spreekwoordelijke uitzondering op deze “regel”. Zij zou namelijk door middel van haar handtas communiceren met haar staf. Zo zou het op tafel plaatsen van de majesteitelijke tas een signaal zijn voor een onmiddellijk vertrek. Voor ons, handtaslozen zonder koninklijk bloed, blijven woorden essentieel in ons contact.

Soms dient deze taal de schoonheid van ons bestaan, zoals de dichtregel die deze column siert. In poëtische taal leest iedereen echter zijn eigen verhaal. Daarom kan en mag het fiscale recht geen gedicht zijn, regelgeving is immers een verplichtingen-scheppende handleiding voor het fiscale bestaan. Meerstemmigheid is dan gevaarlijk. Er lijkt geen betere waarborg voor binding aan de wet dan eenduidige taal die heldere beelden schetst. Daarom moeten sprekers en schrijvers van fiscale taal, zoals wetgevers en rechters, hun woorden met zorg kiezen. Om lelijke taal te vermijden waarin niet staat wat er staat.

De kwalificatie *lelijk* lijkt een antoniem voor *mooi*. Lelijke woorden zijn dan te kenschetsen als “onaangenaam om te lezen of te horen”. De Nederlandse taal herbergt veel van deze onaangenaamheden, uiteenlopend van blaaskaaktaal (*boreaal*) en smerige woorden (*zompig*) tot struikeltermen (*aluminium*). Lelijkheid kan ook wortelen in de klank. Zo draagt het woord *wig* weliswaar een harmonisch ritme (medeklinker-klinker-medeklinker), maar zijn slotakkoord, de gorgelende letter g, doet veel andere wereldbewoners verbleken. Minder hard klinkt de term *loonkloof*, waar het viervoudig optreden van de zonnige letter o wordt afgesloten met de fluistering van de letter f. De letterlijke inhoud van dit welluidende woord is evenwel foeilelijk. Met klankwaardeordelen mogen we daarom fiscale taal niet wegen.

Dat hoeft ook niet. In etymologisch opzicht is de opvatting van lelijkheid als onaangenaam te beperkt. Oorspronkelijk stamt *lelijck af* van *leedlijc*, een woord dat “leed” impliceert. *Lelijck* betekende dan ook: “dat wat leed veroorzaakt”. Die oude betekenis werkt nog steeds door in taal. We zeggen immers dat premier Rutte zich “lelijk heeft vergist” in zijn poging tot geruisloze afschaffing van de dividendbelasting. Het bijwoord *lelijk* in deze constatering duidt niet alleen op *erg*, maar draagt ook de smaak *pijnlijk*. Ook fiscale taal kan onaangenaam, erg, of pijnlijk zijn, ook in figuurlijke zin. Fiscale vaagtaal is lelijk van verwarring.

Voor veel Nederlanders herbergt de fiscale taal veel woorden die verwarrende beelden creëren. Het *tweeschijventarief* herbergt immers drie tariefschijven, een *aanmerkelijk belang* kan gering van omvang zijn en de *deelnemingsvrijstelling* blijkt geen ontheffing van de (morele) plicht tot condoleren. Wonderlijk is ook het woord *belastingdienst* vanwege de spanning tussen beide woorddelen. Waar immers het deelwoord *belasten* duidt op “bezwaren, het plaatsen van een last op iemand”, wijst het deelwoord *dienst* op “dienstbaar zijn, het iemand naar de zin maken”.

De nasleep van dergelijke verwarrende taal is vooral groot als haar woorden worden gesproken door gezaghebbende toetsenbordriders, zoals de Hoge Raad. Dat bleek in de massaal-bezwaarprocedures die draaiden om de vraag of de vermogensrendementsheffing op spaarsaldi naar haar aard in strijd is met het door art. 1 EP gewaarborgde eigendomsrecht. Kernvraag daarbij is of het tot 2017 geldende stelsel voldoet aan de proportionaliteitseis van art. 1 EP, het eerlijke evenwicht tussen middel en doel. Opvallend is dat de Hoge Raad in zijn beoordeling van deze *fair balance* alleen de rendementsfictie van 4% en het tarief van 30% betreft, andere essentiële karakteristieken van deze heffing — zoals de peildatumsystematiek, het heffingvrije vermogen en het ontbreken van verliesverrekening — blijven onbesproken.

In deze arresten legt de Hoge Raad een dubbele toets aan. Van inbreuk op het eigendomsrecht zou slechts sprake zijn indien het destijds door de wetgever voor een lange reeks van jaren veronderstelde fictieve rendement van 4% niet meer haalbaar is *en* belastingplichtigen bovendien zouden worden geconfronteerd met een buitensporig zware last. Het eerste deel van deze toets kan worden gezien als een oordeel over de aanvaardbaarheid van de rendementsfictie, haar succes in het benaderen van de beoogde rendementsrealiteit. Het tweede deel betreft een proportionaliteitsweging van de aldus beoordeelde rendementsfictie.

Hoewel de Hoge Raad ten aanzien van de eerste toets concludeert dat het veronderstelde risicoarme, nominale rendement in de jaren 2013 en 2014 niet meer haalbaar was, beantwoordt hij de tweede vraag nadrukkelijk niet. Deze woordloosheid rekt de rechtsstrijd. Voor de nog te beantwoorden vraag of het onhaalbaar gebleken 4%-rendement leidt tot een buitensporige last, stelt de Hoge Raad vervolgens dat die schending van het eigendomsrecht op stelselniveau optreedt: “indien het nominaal zonder (veel) risico’s gemiddeld haalbare rendement voor de jaren 2013 en 2014 lager is dan 1,2 procent”.

Volgens deze woorden zou de te onderzoeken buitensporige last op stelselniveau optreden bij gemiddeld haalbare rendementen *lager* dan 1,2%. De effectieve heffing bedraagt dan *meer dan* 100% van het veronderstelde rendement, een meer dan volledige confiscatie. Nu deze heffing niet langer kan worden voldaan uit het inkomen dwingt deze belastingplichtigen tot een interen op hun vermogen.

Die routeplanner voor de nog uit te voeren toets omvat verwarrende taal, in meerdere opzichten.

Het oordeel lijkt op verdwijntaal: de tussenvoeging “in ieder geval” ontbreekt. Een heffing die leidt tot een interen op het vermogen is immers *in ieder geval* in strijd met art. 1 EP. Een doorkruising van het eerlijke evenwicht treedt echter al voor dat moment van confiscatie naar voren.

Het oordeel bevat ook twijfeltaal. Europese jurisprudentie op het terrein van het eigendomsrecht toont immers dat een harde regel voor de maximaal toelaatbare belastingdruk op vermogensinkomsten ontbreekt. Een strikte “meer dan 100%” regel strijdt daarmee, zeker ten aanzien van een veronderstellingenheffing. Bovendien verhindert deze confiscatoire ondergrens ook de door het Europese Hof erkende “entitlement to derive profit from (...) property”. Het oordeel omvat ook vraagtekentaal. Waar toetsing van de aanvaardbaarheid van de rendementsfictie kan worden gebaseerd op het inflatievrije karakter van de inkomstenbelasting, dient de toetsing van de buitensporige last plaats te vinden in de realiteit van belastingplichtigen. Ook op stelselniveau moet daarbij rekening worden gehouden met de inflatie, het reëel haalbare rendement dient dus toetssteen te zijn.

Uit deze opsomming blijkt dat de aanduiding “puzzelarresten” van toepassing is op deze uitspraken van de Hoge Raad. Het is verwarrende, lelijke taal die de lelijkheid van de bestreden fiscale wetgeving benadrukt. Leed in het kwadraat.

Woorden die lelijk zijn van verwarring horen echter niet thuis in het fiscale recht, ook die vorm van lelijkheid moeten we mijden. Laten we daarom toestaan dat de dichter Nijhoff ons denkers de les leest.

Laten we waarborgen dat er staat wat er staat in onze fiscale taal.

Voetnoten

[1]

Universitair docent bij Tilburg University.